

Verlag Sectorbijeenkomst GMP⁺ op 9 mei 2006 te Wageningen

Op 9 mei 2006 vond in het WICC te Wageningen de derde Sectorbijeenkomst GMP⁺ plaats. Voor meer dan 200 toehoorders opende gespreksleider **Johan Weerkamp** de bijeenkomst. De aanwezige directeuren en kwaliteitsmanagers uit de diervoedersector kregen vervolgens inleidingen gepresenteerd van **Johan den Hartog** (secretaris PDV), **Paul Jansen** (director Agribusiness Sovion), **Atze Schaap** (directeur Vereniging & Transport Campina) en **Siem Jan Schenk** (veehouderijvoorzitter LTO Nederland).

Johan den Hartog van het PDV begon zijn inleiding met citaten uit de vakpers, waarin vraagtekens worden gezet bij de waarde van het GMP⁺-systeem. Hij nodigde de aanwezigen uit na dit publieke debat in de besloten bijeenkomst het perspectief van GMP⁺ gezamenlijk te bediscussiëren. Daarbij somde hij ook een aantal feiten op over het systeem. Over de eisen die worden gesteld aan deelnemers, de controle daarop en de sancties bij tekortkomingen (schorsingen en intrekkingen van het certificaat). En dit alles staat volstrekt transparant op de website van het PDV. Ook certificerende instellingen ontkomen niet aan de toets der criteria.

GMP⁺ richt zich op borging van voedselveiligheid, niet op aansprakelijkheid. Dit laatste is een private kwestie, tussen leveranciers en afnemers van diervoeder, betoogde Den Hartog. Om die reden zullen de leveranciers aansprakelijkheidsverzekeringen moeten afsluiten; het PDV verwacht geen heil van een collectief schadefonds, dat gelegenheid zou kunnen bieden er directe schade en potentiële en/of commerciële schade op af te wentelen. Wel ziet het PDV een actieve rol voor zichzelf weggelegd als bemiddelaar tussen direct betrokken partijen in geval van een incident. Den Hartog riep iedereen op in voorkomende gevallen zijn verantwoordelijkheid te nemen.

De PDV-secretaris presenteerde GMP⁺ als dé basis voor alle bedrijfsspecifieke systemen zoals TrusQ en Safe Feed. Het systeem omvat alle processtappen en alle productsoorten. Het is transparant en het feit dat alle betrokkenen in de voersector ermee te maken hebben ziet Den Hartog juist als een sterkte. Hij gaf aan tevreden te zijn over het feit dat ondanks tal van veranderingen in de diervoedersector GMP⁺ kennelijk sterk genoeg is om als basissysteem overeind te blijven.

Dit basissysteem is volgens Den Hartog dynamisch, het past zich aan nieuwe wensen en omstandigheden aan. Signalen van de Nevedi en van Campina, Friesland Foods en Sovion vinden gehoor. Want deze partijen dichten terecht een cruciale rol toe aan de veiligheid van diervoeders in de kwaliteitsborging van de hele keten. Het incident met dioxine begin 2006 brengt volgens Den Hartog de ontwikkelingen in een stroomversnelling. Met een plan van aanpak geven alle betrokken ketenpartijen er momenteel invulling aan. Er wordt tegemoet gekomen aan de wensen van de ketenpartijen en anderzijds blijft GMP⁺ in de pas lopen met het internationale veld van de borging van de veiligheid van diervoeders. Het gaat daarbij om vijf verbeterpunten: 1) de beoordeling, selectie en evaluatie van de leveranciers, 2) een intensievere monitoring, 3) voorzorgmaatregelen door het bedrijfsleven zelf in geval van incidenten en crises, 4) de tracing en de koppeling van gegevens binnen de keten en 5) de stroomlijning van GMP⁺ met ISO 22000.

Den Hartog hield zijn toehoorders voor trots te zijn op GMP⁺. Bij het dioxine-incident bleek de tracking and tracing snel en nauwkeurig te werken. De Raad voor de Accreditatie prees onlangs de hoeveelheid toezicht in de schema's van GMP⁺, de strenge beoordelingscriteria en ook de consequenties die volgen op tekortkomingen. Ook sprak Den Hartog zijn trots uit over het feit dat het aantal deelnemers aan GMP⁺ opnieuw is toegenomen.

In zijn inleiding ging **Paul Jansen** van Sovion in op de collectieve aanpak en de individuele verantwoordelijkheid. In alle stadia van productie, verwerking en distributie moeten de zaken op orde zijn, waarbij iedere afzonderlijke partij zijn eigen verantwoordelijkheid neemt. Samen moet dat het risicoprofiel in de keten terugbrengen. Jansen wees op het belang hiervan bij de dierlijke sectoren die de helft tot meer van de productie exporteren. Investerings in de markt, zoals Sovion die doet, mogen niet door herhaaldelijke incidenten weer teniet worden gedaan. Ervaringen met incidenten zijn leerzaam, maar ook heel duur. Goedkoper lesgeeft is wenselijk, aldus de Sovion-directeur. Hij herhaalde de eisen die de verwerkende industrie stelt aan tracking and tracing (naar voren en naar achteren in de keten de feiten binnen vier uur op tafel in geval van incidenten), aan crisismanagement (snel, effectief en transparant) en aan aansprakelijkheidsverzekeringen.

Jansen schetste de ontwikkelingen in het kwaliteitsbeleid. Het is daarbij wenselijk dat de systematiek van GMP⁺ aansluit bij de (proces)codes die gebruikt worden bij de bedrijven. Die 'Codes of Practises' omvatten onder meer voedselveiligheid, dierwelzijn, diergezondheid, milieu en arbeidsomstandigheden. Deze zaken worden ook in Eurep GAP vertaald. Het belang van gedegen kwaliteitsbeleid voor zijn bedrijf verduidelijkte Jansen door erop te wijzen dat Sovion een speler is op de internationale markt. Sovion moet internationaal markttoegang hebben om zijn product goed te kunnen verkopen.

In de Nederlandse diervoedersector is het collectieve systeem niet het probleem. Jansen gaf aan achter de opmerkingen van Den Hartog te staan: GMP⁺ is toonaangevend en blijft dat ook als de aanpassingen op de wensen van de industrie zijn doorgevoerd. Wel is de opzet van het gehele systeem, met tal van modules, complex, lastig te handhaven en daardoor kwetsbaar. Het is voor verbetering vatbaar, zei Jansen, die meteen aangaf dat het probleem van de diervoedersector vooral ligt in individuele bedrijven die hun verantwoordelijkheid niet nemen. Om die reden is Sovion tegen een collectief schadefonds. Productaansprakelijkheid is een normaal bedrijfsrisico, waarvoor bedrijven zelf verantwoordelijk zijn. Die aansprakelijkheid moet een 'driver' in de markt blijven en zorgt voor zelfreinigend vermogen in de sector. Want, zo zei Jansen, in deze industrie ben je kwetsbaar. Dat tonen recente incidenten aan en dat zullen zeker niet de laatste zijn geweest.

Atze Schaap van Campina lichtte de achtergrond van de wensen van zijn bedrijf aan de garanties van de kwaliteit van veevoer toe. Zijn bedrijf neemt niet de rol van veevoederproducenten over. Zij zullen zelf, pro-actief, invulling moeten geven aan de wensen. Campina zal daarbij veehouders stimuleren het onderscheid in aanpassingsgedrag bij die producenten in marktgedrag te vertalen. Schaap gaf aan het positief te vinden dat er concurrentie ontstaat in de veevoermarkt op basis van onderscheid in kwaliteit. Negatief daarbij is echter de 'verslappende' aandacht voor het sectorbelang van veilig voer. Een gezamenlijk fundament als GMP⁺ is en blijft van belang, anders valt alles om, aldus Schaap.

In zijn nieuwe kwaliteitsprogramma zal Campina veehouders aansprakelijk stellen als melk via voer verontreinigd raakt. De veehouder kan de aansprakelijkheid terugleggen bij zijn voerleverancier. Campina ondersteunt veehouders bij het maken van keuzes in de aankoop van veevoer. Het keuzeprofiel van de veehouder heeft vervolgens consequenties voor zijn relatie met Campina. Dit profiel wordt bepaald door de mate waarin de voerleverancier invulling geeft aan de borging van het veevoer die Campina wenst.

De organisatie stelt aan de kwaliteitscertificering aanvullende eisen. De uitwerking ervan kan volgens Schaap heel goed via modules van GMP⁺. Ook wil Campina voerstromen elektronisch gaan bewaken. Er start hiertoe op korte termijn een proefproject. Als derde punt stelt Campina voorwaarden aan de verzekering van de veevoerleveranciers, onder meer ten aanzien van de aard en de dekking en de hoogte van het verzekerde bedrag. Schaap

benadrukte dat de veevoerbedrijven zelf aan zet zijn. Hij riep de bedrijven op om niet te vergeten invulling te geven aan hun gemeenschappelijke belangen.

Elk incident of crisis slaat terug op de opbrengsten van de boeren. De belangen bij goed en veilig voer zijn groot, het gaat daarbij om miljoenen of zelfs miljarden, betoogde **Siem Jan Schenk** van LTO. Fouten zijn nooit helemaal uit te sluiten, maar in die gevallen gaat het om een correcte uitvoering van de aansprakelijkheid. Als voorbeeld bracht Schenk de problemen met cadmium in kalvervoer naar voren. Dit was tussen de betrokken bedrijven goed opgelost, inschakelen van de VWA hoefde niet, melding in Brussel was niet nodig, er ontstonden geen afzetproblemen en alle schade was inmiddels vergoed. Niet verschuilen achter het collectief, zelf regelen en als individu je verantwoordelijkheid nemen, stelde Schenk.

Volgens hem maakten alle initiatieven in de veevoersector het geheel niet overzichtelijker. Maar uiteindelijk draait het er om dat niet het collectief wordt aangesproken en getroffen bij incidenten. De General Food Law legt ook meer verantwoordelijkheid bij het individu. In dat licht ziet Schenk een rol voor het PDV bij het opzetten van een collectief kwaliteitssysteem, maar zet hij vraagtekens bij de toezichthoudende rol van het schap en zijn taken bij het opleggen van eventuele sancties. Hij bepleitte de controlesystematiek van GMP⁺ te integreren in de controlesystematiek van individuele bedrijven. Wat betreft de aansprakelijkheid is het de vraag hoe de bedrijven hun zaakjes op orde hebben voor het geval er iets mis mocht gaan. De verzekeraars zullen hun verzekeringspremies vaststellen op basis van de risico's die de bedrijven nemen, verwacht Schenk.

Hij gaf aan dat LTO in het najaar komt met leveringsvoorwaarden voor veevoer. Uiteindelijk moet iedere individuele leverancier verantwoordelijk zijn voor de kwaliteit van zijn producten en voor de schade die optreedt als iets fout gaat. In het verleden lag de rekening van crises en incidenten te vaak bij de boeren. Volgens Schenk zal ook LTO niet pleiten voor een collectief schadefonds. Want dat maakt problemen weer collectief en dat gaat dus voorbij aan de individuele verantwoordelijkheid.

Na afloop van de inleidingen gaven vier personen aan welke rode draad zij hadden ontdekt en welke conclusies ze daaraan verbonden. **Koen de Heus** van De Heus Voeders zag als kernpunt dat het systeem er in feite niet toe doet. Zijn conclusie was dat GMP⁺ levend is en zeker belangrijk. Maar het draait om het vervolg: de individuele invulling van het systeem. Volgens De Heus zal de markt bepalend zijn, waarbij groepen leveranciers zullen ontstaan. Dat leidt tot spanningen onderling, maar houdt elkaar ook scherp. Die ontwikkeling resulteert in een systeem dat voldoet aan de wensen van de markt.

Hij verzocht Schaap om met Campina niet een eigen digitaal systeem op te zetten, maar daar samen met de veevoerproducenten invulling aan te geven. Het collectief heeft niet afgedaan, GMP⁺ is geen papieren tijger, concludeerde De Heus, die daarbij wees op de aanpassingen die in het systeem zijn en worden aangebracht.

Willy van Lieshout van O. Bouman was opgevallen dat GMP⁺ als belangrijk wordt ervaren. Het systeem is vooruitlopend in Europa en moet niet overboord worden gegooid. Het punt van wettelijke aansprakelijkheid is volgens hem niet nieuw. Wel stelde Van Lieshout daarbij de vraag hoe ver die aansprakelijkheid kan en mag gaan.

Hugo Stam van Cefetra ontwaarde in de inleidingen de rode draad dat het eigenlijk draait om risk-management. Transparantie, weten waar je risico's loopt. Hij vindt het een goede zaak dat het systeem inmiddels meer vraag- dan productiegedreven is. Volgens Stam is het wel nodig verdere invulling te geven aan het systeem, onder meer ten aanzien van eisen op

het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen. Ook pleitte hij voor verdere internationalisering, om meer slagkracht te krijgen.

Harry Vossebeld van de OPNV constateerde dat de sprekers het een heel eind eens zijn met elkaar. Wel mistte hij de eenheid, die volgens hem in het kwaliteitsbeleid van belang is. Dit voor het veiligstellen van de afzet en met name de export. Hij pleitte voor minder onderscheid en verscheidenheid in (kwaliteits)systemen, waarbij geen uitzonderingen worden gemaakt voor natte producten.

Na een korte pauze kregen de toehoorders in de zaal de gelegenheid zich in de discussie te mengen. Daarbij kwamen diverse zaken aan de orde:

- *Schaap* (Campina) gaf aan dat het proefproject voor de elektronische bewaking van voerstromen uitsluitend geeft over wat samen kan met veevoerleveranciers. De toegevoegde waarde van de bewaking hangt mede af van de wijze waarop bedrijven er gebruik van maken. Hij trok een parallel met de melkgegevens die Campina verstrekt aan veevoederbedrijven.
- *Jansen* (Sovion) bepleitte de wijze van certificeren over te laten aan de markt. Zijn bedrijf wil absoluut niet op de stoel van voerleveranciers gaan zitten. Zij hebben er belang bij hun eigen zaken te regelen. Meer dan voorheen zullen zij de schade ondervinden van eigen falen, hetzij bij aansprakelijkstelling bij incidenten hetzij in de hoogte van de verzekeringspremies.
- *Den Hartog* (PDV) pleitte voor enige mate van sturing op de voorwaarden die worden gesteld aan de certificering. Anders bestaat het risico dat er systemen ontstaan die een wassen neus blijken te zijn. Dit leert de ervaring in de voedselketen.
- *Van Wezel* (Provimi) stelde dat nog maar enkele verzekeraars het aandurven om bij veevoerproducenten de aansprakelijkheid te verzekeren. Zij zullen de hoogte van de premie bepalen, op basis van hun inschattingen van de risico's. Daarbij zijn ook uitsluitingen in de polis van belang. *Van Vossebeld* (OPNV) vocht de verplichting van een verzekering aan. Als de veevoerleverancier het kan en wil, mag hij zorgen dat hij in voorkomende gevallen op een andere manier de schade vergoed, bijvoorbeeld uit het bedrijfskapitaal. *Schaap* gaf in reactie daarop aan dat het uiteindelijk gaat om zekerheden; hetzij via een uitkering van een verzekering, hetzij op een andere wijze. Campina zal onafhankelijk laten beoordelen of geboden zekerheden afdoende zijn.
- *Stam* (Cefetra) wees op het belang van moraliteit en mentaliteit. Volgens hem softte zaken, maar wel van belang. Hij liet weten voorstander te zijn van metastandaards die het mogelijk maken deze zaken achter de schermen van het bedrijf te kunnen beoordelen. Volgens *De Heus* (De Heus Voeders) gaat het echter om 'hands-on-kwaliteitszorg'. Als veevoerproducent moet je zelf bij de leveranciers op bezoek gaan en de beoordeling niet alleen aan een certificerende instelling over laten. Omdat je die beoordeling niet alleen bij alle leveranciers kunt uitvoeren, is samenwerking met andere bedrijven logisch. Daarbij geldt zowel voor de leverancier als voor je eigen bedrijf dat sprake moet zijn van een beleving van de kwaliteitsgarantie.
- *Merks* (De Samenwerking) sprak uit van harte te hopen dat GMP⁺ overeind blijft. Hij vroeg om aansluiting van internationale (handels)organisaties. Volgens *Den Hartog* (PDV) betekent het willen hebben van internationale overeenstemming dat feitelijk geen stap meer voorwaarts wordt gezet. Daarom moet Nederland zelf keuzes maken en vervolgens de markt zijn werk laten doen. GMP⁺ is op eigen kracht gegroeid tot wat het is, waarbij de steun en aansluiting vanuit Duitse bedrijven een belangrijke factor is geweest. *Den Hartog* verzocht de verwerkende industrie om in het buitenland dezelfde eisen te gaan stellen als die in Nederland zijn opgesteld. *Schaap* (Campina) antwoordde dat voor een deel in het buitenland voor de lokale markt wordt geproduceerd. Hij noemde Rusland als voorbeeld. Daarbij moet je bij de start ook de lokale omstandigheden accepteren. In een later stadium zijn de kwaliteitseisen op te schroeven. *Jansen* (Sovion) maakte onderscheid tussen wat er in het buitenland wordt geproduceerd en wat er vanuit het buitenland naar Nederland komt voor onze

productie. Volgens hem is sprake van een ander risicoprofiel. *Schenk* (LTO) sloot daarop aan door erop te wijzen dat van de Nederlandse productie 60% de grens over gaat. Dit maakt ons land kwetsbaar; er is ook in geen enkel land zoveel discussie over de kwaliteit en veiligheid van diervoeders in relatie tot voedselveiligheid.

- *Den Hartog* (PDV) sneed het punt aan dat met GMP⁺ wel risico's zijn uit te sluiten, maar dat er nog wel niet-gecertificeerd voeders op de markt kunnen komen. Dit vindt zijn weg naar veehouders. *Schenk* (LTO) merkte op dat veehouders zelf ook heel alert moeten zijn met wie ze zaken doen. Daarom stelt LTO leveringsvoorwaarden op. *Boelrijk* (LTO) vulde aan dat die voorwaarden in goed overleg met betrokkenen worden opgesteld en voor het eind van het jaar gereed zullen zijn. *De Heus* (De Heus Voeders) wees de verwerkende industrie op hun verantwoordelijkheid om zaken te doen met bedrijven die GMP⁺-gecertificeerd zijn. *Merks* (De Samenwerking) riep op de kosten van kwaliteitssystemen wel in het oog te houden, zeker voor veehouders. *Schenk* (LTO) reageerde door te wijzen op de kosten van crises en incidenten, de schade is iedere keer buitengewoon groot. Dus, hoezo economie? We bemoeien ons in de kern met het rendement van de veehouders, aldus *Schenk*.
- *Merks* (De Samenwerking) riep de bedrijven van Trusq op hun bevindingen bij grondstofleveranciers te delen met alle mengvoerbedrijven. Volgens *De Heus* (De Heus Voeders) is dat echter niet mogelijk; de beoordeling is deels subjectief. Het is daarom niet mogelijk om in een breder verband dan TrusQ tekst en uitleg te geven over de beoordeling. *Schenk* (LTO) gaf aan geen voorstander te zijn van meerdere (beoordeling)standaarden. Hij ziet nu uiteenlopende voorwaarden en kwaliteitseisen ontstaan. *Den Hartog* (PDV) stelde voor GMP⁺ als basis te hanteren, waarop 'plussen' zijn te zetten. Hij nodigde partijen uit daarover te praten. *Jansen* (Sovion) kon zich iets voorstellen bij die suggestie. En hij wees nogmaals ideeën over een collectief schadefonds van de hand. Volgens *Van Manen* (Duynie) zouden voor voerstromen van beperkte omvang dezelfde (kwaliteits)eisen van kracht moeten zijn als voor grote voerstromen. De markt zal vervolgens bepalen waar het omslagpunt komt: voor welke voerstromen is het rendabel om aan de eisen te voldoen en voor welke niet. Voor die grondstoffen waarvoor de afzet naar het voeder verdwijnt, zijn inmiddels voldoende alternatieve afzetmogelijkheden, zoals vergisters.

PDV-voorzitter **Theo Meijer** sloot de bijeenkomst af. Hij concludeerde dat er een zinvolle en interessante discussie had plaatsgevonden. Volgens hem kan de levensmiddelenindustrie een voorbeeld nemen aan de diervoederindustrie als het gaat om de borging van kwaliteit. Hij riep de aanwezigen op niet alleen over kwaliteit te praten, maar ook als collectief op te komen voor de diervoedersector. Van voedsel maken wij immers feed en feed wordt weer omgezet in voedsel. Tot slot bedankte Meijer de sprekers en de gespreksleider en wenste hij iedereen een goede reis huiswaarts.

Wageningen, 9 mei 2006